



Cilt/Volume 2, Sayı/Issue 4, Aralık/December 2024, ss. 81-90.  
Geliş Tarihi–Received Date: 11.09.2024  
Kabul Tarihi–Accepted Date: 05.12.2024  
Araştırma Makalesi – Research Article  
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14578381>

## KURULUŞUNDAN YENİÇERİLİĞİN KALDIRILMASINA KADAR OSMANLI- BEKTAŞILIK İLİŞKİLERİ

(The Relationship Between the Ottoman Empire and Bektashism from  
Foundation to Abolition of the Janissary Corps)

Sevda OCAKTAN\*

### ÖZ

Tasavvufi düşünce İslâmiyet'in Türkler arasında yayılmasında olduğu gibi her dönemde Türk-İslâm devletlerinin kurulma ve yayılmasında başvurulan bir güç unsuru olmuştur. Örneğin İslâmiyet'in Türkler arasında yayılmasında ve ardından tarikat şeyhlerinden Ahmed Yesevî'nin öğrencileri ile birlikte Necmeddin Kübrâ gibi tarikat erbabının Anadolu'ya gelip İslâmiyet'in burada yayılmasında etkili olmuşlardır. Ancak bu unsurların siyasi idareye yararları yanında zaman zaman zararları da dokunmuştur. Nitekim Anadolu Selçuklu Devleti zamanında 1240 yılında vuku' bulan ve devlet için dönüm noktası olan Vefâiye tarikatı şeyhi Baba İlyas ve onun adamı Baba İshak tarafından başlatılan Babâî isyanı bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bununla beraber bu ayaklanma XIII. yüzyılda Anadolu'da Bektaşiliğin oluşumuyla sonuçlanmıştır. Bektaşilik tarikatının yanı sıra XIII. yüzyılda Anadolu'da Mevleviyye, Kübreviyye, Sühreverdiyye, Halvetiyye, Haydariyye, Kalenderiyye gibi tarikatlar da oluşmuştur. Osmanlı Devleti'nin kuruluş aşamasında da bu unsurlardan faydalanılmıştır. Hatta Osmanlı Devleti döneminde Bektaşilik yeniçeriler arasında kabul görmüş adeta yeniçeriler ile özdeşleşmiştir. Yeniçeri ocağının II. Mahmud döneminde 1826'da kaldırılması ile birlikte devlet yöneticileri tarafından Bektaşiliğe karşı bir tavır alınmıştır. Bu yazıda tasavvufi öğretilerin başta Bektaşiliğin devletlerin oluşum sürecinde ne kadar önem arz ettiği, yararları ve zararları mütalaa edilmeye çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Tasavvuf, Bektaşilik, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahmed Yesevî, Gaza ve Cihat.

\* Bursa Uludağ Üniversitesi, Tarih Bölümü, Doktora Öğrencisi, ocaksevdaro@gmail.com, orcid.org/0000-0002-8239-508X.

## ABSTRACT

Sufi thought has always been a power element used in the establishment and spread of Turkish-Islamic states, just as it was in the spread of Islam among the Turks. For example, they were effective in the spread of Islam among the Turks and then the students of one of the sheikhs of the order, Ahmed Yesevi, and the men of the order such as Necmeddin Kübrâ, coming to Anatolia and spreading Islam there. However, while these elements were beneficial to the political administration, they were also sometimes harmful. As a matter of fact, the Babai rebellion, which took place in 1240 during the time of the Anatolian Seljuk State and was a turning point for the state, started by the sheikh of the Vefaiye order, Baba İlyas, and his man Baba İshak, can be shown as an example of this situation. However, this rebellion resulted in the formation of Bektashism in Anatolia in the 13th century. In addition to the Bektashism order, the 13th In the 19th century, religious orders such as Mevleviyye, Kübreviyye, Sühreverdiyye, Halvetiyye, Haydariyye, Kalenderiyye were also formed in Anatolia. These elements were also used during the establishment of the Ottoman State. In fact, during the Ottoman State, Bektashism was accepted among the Janissaries and was almost identified with the Janissaries. With the abolition of the Janissary Corps in 1826 during the reign of Mahmud II, an attitude against Bektashism was taken by the state administrators. In this article, the importance of Sufi teachings, especially Bektashism, in the formation process of states, their benefits and harms will be discussed.

**Key Words:** Sufism, Bektashism, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahmed Yesevi, Jihad and Gaza.

## GİRİŞ

Tasavvufi düşünce, Orta Asya’da Türkler arasında İslâmiyet’in yayılmasında olduğu gibi Türk-İslâm devletlerinin kuruluş aşamasında da başvurulan bir güç unsuru olmuştur. Bu güç, sûfi ve dervişler yoluyla vücut bulmuştur. Bu kişiler bünyesinde Horasan’da doğan tasavvuf (Sarıoğlu, 2023: s. 103), H. III. yüzyılda Herat, Nişabur ve Merv’in mutasavvıflarla dolmasının ardından H. IV. yüzyılda Maverâünnehir bölgesinde Buhara ve Fergana’da Türkler arasında da yayılmaya başlamıştır. Hatta Türkler Fergana’da kendi şeyhlerine “baba” unvanını vermişlerdir. (Köprülü, 1976: s. 18). M. 10. yüzyılda Türkler topluca İslâmiyet’i kabul etmeye başlamışlardır. Türklerin kitleler hâlinde İslâmiyet’i kabulünde rol oynayan bu dini zümreler, Hz. Muhammed ve sahabeden sonra dini anlatan, insanları Allah’a davet eden ve bu konuda peygamber vekillığının en üst derecesinde kabul edilen kişiler olarak görülmüşlerdir. (Öngören, 2010: s. 50). Bu kişiler, sûfiliğin esaslarını Hz. Muhammed’e kadar dayandırmışlardır. Bununla birlikte idareciler tarafından tekkelerin tanınması, Karahanlılar gibi devletlerin

âlim, şeyh veya pirlere büyük önem vermesi, yöneticilerin tarikat veya şeyhlere bağılılıkları ve bu kişilerin gönülden Allah'a bağılı kişiler olarak görülmeleri sebebiyle halkın gözünde saygın bir yere ve etkili bir nüfuza sahip olmuşlardır. (Köprülü, 1976: s. 18). Bu durum halkın sûfi ve dervişlere tabiiyyetini kolaylaştırmıştır. Önemli sayıda bir Türk nüfusu İslâmiyet'i Allah dostu olarak kabul edilen bu sûfi dervişler vasıtasıyla benimsemiştir. (Türer, 1999: s. 376). Bunun yanında tasavvuf ehli dışında İslâmiyet'in yayılmasında askeri seferlerin ve ticari ilişkilerin rolü de göz ardı edilmemelidir. (Demirci, 2002: s. 927).

Malazgirt Savaşı'ndan sonra Horasan ve Orta Asya'dan Anadolu'ya olan Türk boylarının göçleri Moğol akınlarıyla yoğunluk kazanmıştır. (Türer, 1999: s. 376). Türkistan'da H. V.- VI. yüzyıllar sırasında ortaya çıkmış olan Ahmed Yesevî'nin (Köprülü, 1976: s. 26) birçok takipçisi sûfi derviş de bu göçler sırasında Anadolu'ya gelmiştir. (Türer, 1999: s. 376). Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasının ardından Ahmed Yesevî ile birlikte Necmeddin Kübrâ gibi tarikat şeyhleri, kendi müritlerine İslâmiyet'i yaymak ve gaza faaliyetlerinde bulunmaları için Anadolu'ya gitmelerini salık vermiştir. (Türer, 1999: s. 376 ve Barkan, 1942: s. 297).

Türkmenler, Azerbaycan'ın Moğollar tarafından işgalini müteakiben Anadolu'da Sivas, Amasya, Bozok, Toros Dağları ve Bizans'a komşu Batı Anadolu dağlarına yerleşmişlerdir. (İnalcık, 2002: s. 119). Ancak Türkmenler, Orta ve Doğu Anadolu'da nüfus yoğunluğunun artması, sosyal ve ekonomik durumun bozulması, Selçuklu idaresinin halkına yabancı bir devlet hâline gelmesi ve keyfiliği, (Sarıkaya, 2002: s. 951), yine Anadolu Selçuklu Devleti'nin Türkmenlerden ağır vergiler alması gibi nedenlerden dolayı siyasi idareye karşı ayaklanmışlardır. Babaî adı verilen bu isyan, 1240 yılında Türkmenlerden Vefaiye tarikatı şeyhi Baba İlyas ve onun adamı Baba İshak tarafından başlatılmış ve zaten zayıf dönemlerini yaşayan Anadolu Selçuklu Devleti için bir dönüm noktası olmuştur. (İnalcık, 2002: s. 119). Bu isyan daha çok siyasi ve sosyal yönü ağır basan bir ayaklanmadır. Yani dini karakterli bir isyan değildir. Bu nedenle Şiilikle ilgisi yoktur. (Ocak, 2011: s. 146-150 ve Döğüş, 2002: s. 289). Bununla beraber bu ayaklanma XIII. yüzyılda Anadolu'da Sünnilik mezhebine muhalif bir grubun yani Bektaşiliğin oluşumuyla sonuçlanmıştır. (Köprülü, 1976: s. 208, 209). Bu teşekkülün yanı sıra bu isyan, sûfi dervişlerin idarecilerin karşısında yer aldığına olumlu etkileri kadar olumsuz etkilerinin de olabileceğini bize göstermiştir.

Aslında XIII. yüzyıl Anadolu’da tarikatlaşmanın başladığı yüzyıldır denilebilir. Nitekim daha önce zikredilen Bektaşîyye tarikatının yanı sıra Mevlevîyye, Kübrevîyye, Sühreverdiyye, Halvetiyye, Haydariyye, Kalenderiyye gibi tarikatlar da bu dönemde oluşmuştur. (Sarıkaya, 2002: s. 951). Bu dönemde Anadolu, farklı yapıda birçok dini taifenin nüfuzu altında karma bir yapı üstlenmiştir. (Türer, 1999: s. 378).

Bu çalışmada Bektaşiliğin oluşum-gelişme süreci ve Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan itibaren Osmanlı-Bektaşilik ilişkileri irdelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Horasan Erenlerinin Anadolu’ya gelişi, çeşitli tarikatların Anadolu’daki faaliyetleri, tarikatlar ile devletlerin arasındaki ilişkiler ve özellikle Osmanlı Devleti ile Bektaşilik arasındaki münasebetler kısaca ele alınmıştır.

## BULGULAR VE TARTIŞMA

Bektaşilik aslında başlangıçta Kalenderiyye’ye bağlı bir kol olarak H. IX. yüzyılda zuhur etmişti. (Ocak, 1992: s. 373 ve Köprülü, 1976: s. 111). Hacı Bektaş-1 Veli, Rum diyarı olarak zikredilen Anadolu’ya gelmiş (Köprülü, 1976: s. 53) ve Sivas, Kayseri, Kırşehir çevresinde gezerek kendisine yurt olarak Kırşehir yakınlarındaki Göreme yöresinde Sulucakarahöyük’ü (bugünkü Hacıbektaş) seçmiştir. (Ocak, 1992: s. 375 ve Sarıkaya, 2002: s. 952) Rum abdallarının başı olan Hacı Bektaş-1 Veli (Köprülü, 1976: s. 53 ve Çift, 2001: s. 226), bu bölgeye Sünni itikadın hâkim olduğu şehir, kasaba ve köylerden uzak olduğu için yerleşmiştir. (Ocak, 1992: s. 375). Hacı Bektaş-1 Veli, Çepni boyunun bir kolu olan Bektaşlı Oymağı’nın reisiydi. Horasan’dan Anadolu’ya gelen dervişlerden biri olan Hacı Bektaş-1 Veli, diğer dervişler gibi etrafında müritlerini toplayarak tekke ve zaviyeler açmıştır. (Ocak, 2011: s. 61 ve Ünlü, 2021: s. 613 ve Kara, 2011: s. 368-369). Böylelikle tekke ve zaviyeler, tarikat hâline gelerek sistematik bir düzen oturtana kadar şeyhin kurallarına göre idare edilen, dinin anlatıldığı sosyal mekânlar olarak tasavvur edilmiştir. Zamanla bu mekânlar etrafında tarikatlar teşekkül etmiştir. (Oğuzoğlu, 1999: s. 23 ve Kara, 2011: 368- s. 369).

Bektaşilik 13. yüzyılda Anadolu’daki siyasi karışıklık (Moğollar, Babailer, Haçlılar gibi) döneminde teşekkül etmiştir. Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinde bu gruptan gaza ve cihat yolunda faydalanılmıştır. (Çift, 2001: s. 226 ve Alkan, 2009: s. 248). Başta zikredildiği gibi idareciler bu tasavvufi zümre ile irtibat kurmuş ve hatta Osmanlı Devleti döneminde Bektaşilik yeniçeriler arasında kabul

görmüştür. Hatta Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in Hacı Bektaş-ı Veli ile görüşmesinin ardından Hacı Bektaş-ı Veli'nin ocağa “pir” olarak kabul edilmesinin sonucunda bu ilişkinin başladığına yeniçeriler tarafından inanıldığı ileri sürülmüştür. (Bal, 2018: s. 179 ve Eğri, 2002: s. 114). Ancak Köprülü'ye göre bu görüşmenin ve yeniçeri ocağının kuruluşundaki tesir doğru değildir. (Köprülü, 1984: 102). Ölümünün ardından Hacı Bektaş-ı Veli tekkesinin başına Bursa'da da mekânı olan ve Buhara'dan gelen kırk abdalın biri olarak zikredilen Abdal Musa geçmiştir. Abdal Musa, Bektaşî tarikatının Batı Anadolu'da temellerini atmasından ve yayılmasını sağladığından dolayı Kafi Baba Tekkesi'nde yer alan kitabede pir-i sâni yani ikinci kurucu olarak anılmıştır. Abdal Musa'nın kurduğu tekke Bektaşiliğin dört dergâhından biri olarak gösterilir. Ayrıca Bektaşilik ayini sırasında etrafa serilen on iki tane posttan on birincisinin Ayakçı Şah Abdal Musa Sultan Postu olarak adlandırılması onun Bektaşî dergâhındaki önemini göstermesi açısından önemlidir. (Köprülü, 1988: s. 64 ve Uçar: s. 274 ve N. Yılmaz, 2002: s. 380).

Daha bu dönemlerde Bektaşiler kendilerini “Bektaşî” olarak değil “Baba İlyas müridi” olarak tanımlamışlardır. XIV. yüzyıl ile birlikte Rum Abdalları olarak zikredilmişlerdir. Hacı Bektaş Kültü'nün Bektaşiler arasında yayılması XIV. yüzyıldan sonradır. (Döğüş, 2002: s. 289). Aşıkpaşazâde'nin deyişiyle Abdalan-ı Rum olarak adlandırılan gruptan biri olan Abdal Musa'nın Geyikli Baba ile birlikte Bursa'nın fethine katıldığı ifade edilir. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey ve Orhan Gazi ile kurulan ilişkinin ardından yeniçeri-Bektaşî ilişkisinin başladığı bahsi söz konusu olsa da tartışmalıdır. Uçar ve Barkan bu görüşmenin olduğunu iddia etmişlerdir. (Uçar: s. 275 ve Barkan, 1942: s. 290). Ancak yeniçeri ordusunun I. Murad döneminde kurulduğu kabul görmüştür. (Civelek, 2011: s. 856 ve Bal, 2018: s. 178). Bununla birlikte bu zümre siyasi yöneticiler tarafından da kabul gören ilk gayri sünni tasavvufî tarikat olmuştur. (Döğüş, 2002: 289 ve Ocak, 1992: 373). Tasavvuf erkânının devletin yanında yer almasının önemi daha önce Babailer isyanında da ifade edilmiştir. Bu isyanın başka yansımalarına daha sonraları da tesadüf edilecektir. Örneğin Kanuni Devri'nde yaşanan Kalender Çelebi İsyanı, Kanuni Macaristan seferindeyken gerçekleşmiş, bu yüzden seferden erken dönülmüş ve bastırılması oldukça güç olmuştur. (Öz: 1992: s. 187). Devletler zaman zaman bunun gibi ayaklanmalarla karşı karşıya kalmışlardır. Diğer taraftan, isyan çıkaran tarikatların yanı sıra Bektaşilik devletin tanıdığı bir tarikat olmanın meyvesini de tadacaktır. Geçimlerini vakıflar yoluyla

devam ettiren bu tarıkata sultanlar tarafından zaman zaman araziler de vakfedilmiş, tekke ve zaviyeler açılmıştır. (Ocak, 1992: s. 377- Alkan, 2009: s. 254). Zira bu suretle Bektaşilerin dolayısıyla yeniçerilerin gönlünü hoş eden sultanlar, stratejik hamleler yapmıştır. (Maden, 2015: s. 181). İşte bu dönemlerden biri de II. Bayezid Dönemi olmuştur. II. Bayezid kuvvetle muhtemel Anadolu’da görülen Şii nüfuzu üzerine Bektaşileri elinin altında tutmuştur. (Ocak, 1992: s. 377). Hatta II. Bayezid, Balım Sultan’ı 1501’de Dimetoka’dan getirerek Hacı Bektaş-ı Veli’nin zaviyesinin başına oturttuğu ifade edilmiştir. Bu dönemde iktisadi olarak güçlenen zaviye, Balım Sultan ile tarikatlaşma ve teşkilatlanma evresine girmiştir. (Yılmaz, 2015: s. 98 - Kara, 2012: s. 26 - Maden, 2015: s. 176). Böylelikle Balım Sultan döneminde Bektaşiliğe gelen iktisadi destek neticesinde bu kişiler ve aileler oldukça güçlenmişlerdir. Birçok tarikat Hacı Bektaş-ı Veli zaviyesine bağlanmıştır. İdari konularda bağımsız hareket edebilme hakkını kazanmışlardır. Böylece Hacı Bektaş-ı Veli tarikatı bugünkü görünümüne benzer bir şekil almış oldu. (Ocak, 1992: s. 374 - Ocak, 2011: s. 65). Bu dönüşüm dönemine tam olarak ne zaman girildiği bilinmemektedir. Ancak Kalenderilik, Haydarilik, Vefailik gibi tarikatlarla bütünleşik bir hâlden kurtulup müstakil bir tarikat hâline 16. yüzyılın başlarında Balım Sultan ile kavuşmuştur. (Ocak, 1992: 374-376). Balım Sultan Anadolu’ya Dimetoka’dan Kızıl Deli (Seyyid Ali Sultan) dergâhından alınıp getirilmişti. (Ocak, 1992: s. 375, 378- Bindoğan, 1999: s. 82). Balım Sultan’ın gelişiyile birlikte Bektaşî tarikatının esaslarını Hak-Muhammed-Ali ve on iki imam kültürüne göre düzenlemiştir. Zira Babai kalıntılarının da Bektaşilere katıldığı göz önünde bulundurulursa da bu Şii akımlara yabancı olmaması beklenen bir durumdur. (Ocak, 1992: s. 375). Babaî bakiyeleri daha sonra diğer Türkmen sûfleri gibi Bektaşilik ile bütünleşerek varlıklarını devam ettirmişlerdir. (Sarıkaya, 2002: s. 952). Neticede Bektaşilik, Safevî Devleti’nin nüfuzu sonrasında Osmanlı Devleti zamanında Şiiliğe kaymıştır. (Bayram, 1999: s. 55).

17. yy. ile ilgili pek bir bilgi olmamasına rağmen Bektaşiler ile sultanlar arasındaki ilişkinin iyi seyrettiği ve her padişah cülusundan sonra Bektaşî şeyhinin sultanı tebrik etmeğe geldiği bilinmektedir. Evliya Çelebi tarafından verilen bilgilere göre bu tekke XVII. yüzyılda zengin vakıflara sahip olmuş ve tekkenin içinde bulunduğu köy vergiden muaf bırakılmıştır. (Yılmaz, 2002, s. 380). Başlangıçta Kalenderiye zümresinin bir kolu olarak teşekkül edip gelişen Bektaşilik, XVII. yüzyıla gelindiğinde tüm Kalenderîlerin Bektaşî kimliği kazanmalarıyla gelişimini

devam ettirmiştir. XVIII. yüzyıl ise Kalenderîlik zümresinin batı kesimi artık tamamen Bektaşiliğe dönüşerek gelişimini sürdürmüştür. (Ocak, 1992: s. 215).

1826 yılına gelindiğinde II. Mahmud Dönemi'nde "Vak'a-i Hayriye" adıyla bilinen yeniçeri ordusunun kaldırılmasının ardından Bektaşilik de yasaklanmış, tekke ve zaviyeleri kapatılmıştır. Bektaşilerin sürülme nedeni olarak yeniçerilerin Bektaşilerle olan ilişkileri ve Bektaşî tekkelerinin yeniçerilerin fesat yuvası hâline dönüşmesi gösterilmiştir. Bunun yanı sıra Bektaşilerin arkalarına yeniçerileri alarak bazı tekke ve zaviyeleri zorla ele geçirdikleri ve bunların vakıf gelirlerine el koydukları hatta kimi zaman halkı kullanarak sahte vakfiyelerle yeni vakıflar kurmaları kaldırılmasına sebep olarak gösterilmiştir. (Civelek, 2011: s. 868 - Alkan, 2009: s. 251-252). Ayrıca Bektaşilerin yeniçerilerin savaşlarda başarısız olarak devamlı yenilmelerinde ve devlete karşı isyan etmelerinde etkili olduğu, yeniçerileri sapkınlıklara sürüklediği, ramazan ayında yiyip içtikleri, ibadetlerini yerine getirmeyip şarap içtikleri ve cem ayini yaptıkları da iddia edilmiştir. (Bal, 2018: s. 184). Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile birlikte bazı Bektaşî tekkeleri yıkılmış bazıları ise cami ve mescitlere dönüştürülmüştür. (Civelek, 2011: s. 868). Bektaşilik Sultan Abdülaziz zamanında serbestliğe kavuşmaya başlamıştır. (Uçar, s. 283). 1925 yılına gelindiğinde ise TBMM tarafından çıkarılan 677 sayılı kanunla tarikatlar kapatılmış ve böylece Bektaşilik resmen sona ermiştir. Ancak günümüzde birçok tarikat gibi varlıkları devam etmektedir. (Alkan, 2009: s. 254).

## SONUÇ

Yukarıda bahsedilenler ışığında Osmanlı Devleti ile Bektaşiler arasındaki ilişkiler bağlamında şu sonuçlara ulaşabiliriz:

- ✓ Osmanlı Devleti kuruluş döneminde dini oluşumlar arasında Sünni ya da gayri-sünni yapıda olması yönünde bir ayırımı gitmemiş ve bu gruplar birbirleriyle gaza ve cihat yapma yoluna gitmişlerdir.
- ✓ Osmanlı ordusunun önemli bir yapısını oluşturan yeniçerilerin gayri-sünni yapıya sahip olan Bektaşilik ile özdeşleşmesinde Osmanlı Devleti bir sakınca görmemiştir.
- ✓ Bektaşiliğe bağlı olan yeniçerilerin Sünni İslâm dünyasının önderi ve koruyucusu konumunda olan Osmanlı Devleti'ni ortadan kaldırıcı bir eylem içerisinde bulunmamışlardır.

- ✓ Sünni İslâm ilkelerini benimsemiş olan Osmanlı Devleti'nin padişahları her ne kadar yeniçerilerin gönlünü almak için olduğu düşünülse bile gayri-sünni bir tarikatı hem maddi hem manevi anlamda desteklemiş ve gelişmesini sağlamıştır.

## KAYNAKLAR

- ALKAN Mustafa, “Yeniçeriler ve Bektaşilik”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 50, 2009, ss. 243-260.
- BAL Kibar, “Tarihsel Süreç İçerisinde Bektaşiliğin Yeniçeriler İçerisinde Aldığı Şekil”, *IV. Uluslararası Alevilik Ve Bektaşilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, ed. Orhan Kurtoglu-Ayşe Çamkara Erginer, C.I, Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, 2018, ss. 177-190.
- BARKAN Ömer Lütfi, “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve kolonizasyon metodu olarak Vakıflar ve temlikler-I, İstilâ devirlerinin Kolonizatör Türk dervişleri ve zâviyeler”, *Ankara: Vakıflar Dergisi*, S. 2., 1942, s. 297.
- BAYRAM Mikâil, “Hacı Bektaş-ı Horasânî Hakkında Bazı Yeni Kaynaklar Ve Yeni Bilgiler, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.7, Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, 1999, ss. 51-56.
- BİNDÖĞAN Nejat, “Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli)”, *I. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1999, ss. 75-82.
- CİVELEK Yakup, “Yeniçeriliğin Kuruluşu Ve Hacı Bektaş Veli”, *I. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu*, 2010, Çorum : Hitit Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Merkezi, ed. Osman Eğri, Mehmet Evkuran, Muammer Cengil, Adem Korukcu, C. II, Baskı Yeri ve Yılı: Ankara 2011, ss. 853-872.
- ÇİFT Salih, “Osmanlılar Döneminde Bursa’da Bektaşî Kültürü Ve Bektaşî Tekkeleri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, C. 10, S. 2, 2001, ss. 225-239.



- DEMİRCİ Mehmet, “Müslüman Türklerde Tasavvuf”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 5, Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, 2002, ss. 927-940.
- DÖĞÜŞ Selahattin, “Bektaşiler Ve Osmanlı Yönetimi”, C.V., S. 1, *Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2002, ss. 287-299.
- EĞRİ Osman, “Yeniçeri Ocağı’nın Manevi Eğitimi ve Bektâşilik”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, C. VIII, S. 24, 2002, ss.113-131.
- İNALCIK Halil, “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 9, Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, 2002, ss. 118-159.
- KARA Mustafa, “Tekke”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 40., İstanbul, 2011, ss. 368-370.
- KARA Mustafa, *Bursa’da Tarikatlar Ve Tekkeler*, 3.b., Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2012.
- KÖPRÜLÜ Fuat Orhan, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 3.b., Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1976.
- KÖPRÜLÜ Fuad Orhan, *Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu*, 2.b., Ankara : TTK Basımevi, 1984.
- KÖPRÜLÜ Fuat Orhan, “Abdal Musa”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul, 1988, ss. 64-65.
- MADEN Fahri, “Yeniçerilik-Bektaşilik İlişkileri ve Yeniçeri İsyanlarında Bektaşiler”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 73, 2015, ss. 173-202.
- OCAK Ahmet Yaşar, “Baktaşilik”, *T.D.V. İslâm Ansiklopedisi*, C. 5., İstanbul, 1992, ss. 373-379.
- OCAK Ahmet Yaşar, *Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Sûfîlik : Kâlenderûler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*, Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992.
- OCAK Ahmet Yaşar, *Babaîler İsyanı- Aleviliğın Tarihsel Altyapısı*, 5.b., İstanbul : Dergâh Yayınları, 2011.

- OĞUZOĞLU Yusuf, “Osmanlı Kuruluş Dönemi Müesseselerindeki Sivil Karakter Ve Devletin Gelişmesi Üzerindeki Etkisi (1299-1402)”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.7, Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, 1999, ss. 17-27.
- ÖNGÖREN Reşat, “Şeyh”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul, 2010, ss. 50-52.
- ÖZ Baki, *Osmanlı’da Alevi Ayaklanmaları*, İstanbul: Ant Yayınları, 1992.
- SARIOĞLU Atanur, “Türklerin İslamiyete Geçiş Süreci ve Etkili Olan Faktörler”, *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, S.1, 2023, ss. 87-110. <https://doi.org/10.55543/insan.1179330>.
- SARIKAYA Saffet, “Türklerin İslamlaşma Sürecinde Mezheplerin ve Tarikatların Yeri”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 5, Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, 2002, ss. 941-963.
- TÜRER Osman, “Osmanlı’nın Temelindeki Manevi Harç : Kuruluş Döneminde Anadolu’da Tasavvuf”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C. 4., Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, 1999, ss. 375-383.
- UÇAR Ramazan, “Pir-i Sani: Abdal Musa”, *Anadolu’da Aleviliğin Dünü ve Bugünü*, *Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları*, ss. 273-287.
- ÜNLÜ İhsan, “Hacı Bektaş Veli’nin Tarihteki Konumu Ve Günümüze Yansımaları”, *DEÜİFD Türk Kültürünü Mayalayanlar Özel Sayısı*, 2021, ss. 609-627.
- YILMAZ Gülay, “Bektaşilik ve İstanbul’daki Bektaşî Tekkeleri Üzerine Bir İnceleme”, *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, S. 45, 2015, 97-136.
- YILMAZ Necdet, “Anadolu Bektaşiliğine Bir Bakış (XVII. Yüzyıl)”, *Yeni Türkiye Dergisi*, S. 45, 2002, ss. 379-383.